

Motion till riksdagen 2013/14:So286

av **Jan R Andersson (M)**

Statens folkhälsoinstitut

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avveckla Statens folkhälsoinstitut.

Motivering

Det är ytterst angeläget att vara återhållsam med offentliga medel, då de medel staten disponerar ursprungligen kommer från landets skattebetalare. Dagens ordning är att både Socialstyrelsen och Statens folkhälsoinstitut (FHI) bedriver överlappande verksamhet. Båda myndigheterna inventerar, värderar och rekommenderar folkhälsopolitiska strategier för att förbättra medborgarnas välbefinnande och goda livshållning.

Ineffektiviteten, dubbelarbetet och spretigheten i flera myndigheter med samma ansvar redogörs mycket väl för i Statens vård- och omsorgsutredning SOU 2012:33, och slutsatserna bör följas av åtgärder för att klargöra för både statsapparaten och medborgarna var kompetensen finns och för att i möjligaste mån spara på offentliga utgifter.

Nu ses myndighetsstrukturen över, och i framtidens myndighetsorganisation för folkhälsa bör FHI inte finnas kvar.

FHI har vid en rad tillfällen de senaste åren dragit tillbaka uppgifter, ändrat ståndpunkter och reviderat information som redan offentligt förmedlats till allmänhet och beslutfattare, vilket inte i sig nödvändigtvis ska kritiseras. Även myndigheter måste ha förmågan att förhålla sig till en föränderlig värld.

Dock är det uppseendeväckande att FHI vid ett flertal tillfällen gjort uttalanden i medierna som senare omgående revideras, eller publicerar rapporter om levnadsvanor som kort efteråt dragits tillbaka och reviderats till följd av bristfälligt underlag. Dock efter att medierna redan redogjort för de nya rönen och FHI:s rekommendationer för att möta utmaningarna.

Fel! Okänt namn på

Det finns även exempel från närtid då FHI kommunicerat nya rön i medierna om hittills okända hälsorisker med exempelvis snus som vid närmare granskning visat sig helt grundlösa, utan vetenskapligt underlag eller ens påbörjade studier om de rön som medierna fått ta del av via FHI:s talespersoner.

På politiskt känsliga områden som exempelvis tobak, alkohol och fetma – där medborgarnas fri- och rättigheter möter folkhälsopolitiska ambitioner – är det avgörande att myndigheter som ska agera i egenskap av kunskapscentrum gör detta konsekvent och med oförvitlig trovärdighet. FHI har vid återkommande tillfällen misslyckats med denna uppgift, vilket tär på myndighetens manöverutrymme och auktoritet. Därtill har FHI band till kommersiella aktörer och frivilligorganisationer med en tydlig agenda, vilket inte är förenliga med en oberoende myndighets agerande.

Att avlönade talespersoner för nikotinläkemedelsproducenter även fungerar som experter i frågeställningar som rör tobak är tillräckligt för att dessa aktörer skulle finnas olämpliga, men FHI har inte agerat som en myndighet bör göra och tydligt tagit avstånd från den expertis och de slutsatser som dessa aktörer producerat i FHI:s namn.

Det är en avgörande skillnad på oberoende vetenskapligt underlag för folkhälsopolitiska rekommendationer och att överlåta kunskapsinhämtningen till externa kommersiella krafter att utforma FHI:s slutsatser och kommunikation till befolkningen.

Det är direkt olämpligt att företrädare för FHI har figurerat på samma pressmeddelande om specifika nikotinläkemedelspreparat i samarbete med tillverkaren, vilket det finns en rad exempel på och som omöjliggör för medborgare och lagstiftare att särskilja på FHI:s roll som kunskapscentrum och som förlängning av läkemedelsindustrin.

Socialstyrelsen besitter samma kompetens som FHI, har mer resurser och tydligare vetenskapliga kriterier som borgar för trovärdighet när uttalanden väl görs. Idag finns det en tydlig diskrepans mellan kunskapen som förmedlas av FHI och Socialstyrelsen i samma ämne, vilket inte heller tjänar den allmänhet som via skattsedeln finansierar verksamheterna.

FHI har misslyckats med att värna sitt oberoende. FHI har misslyckats med att skapa en tillräckligt trovärdig och kompetent expertorganisation och FHI har vid ett flertal tillfällen reviderat sina expertutlåtanden. Därför får FHI:s förmåga att agera trovärdigt anses som förbrukad.

Folkhälsa är ett viktigt politikområde. Det bör präglas av vetenskaplighet och oförvitlighet. Kommersiella krafter bör inte vara en del av utvecklingen av framtidens folkhälsopolitik.

Slutsatsen är att skattemedel avsatta för att främja en vetenskaplighet inom folkhälsoområdet mer effektivt kan bedrivas under Socialstyrelsens ansvar. Därför bör regeringen se över möjligheten att avveckla FHI och låta ansvaret för folkhälsopolitiskt underlag helt vila på Socialstyrelsen.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 16 september 2013

Jan R Andersson (M)